

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
проф. О. Власенко

«__09__»__10__2020__р.

Історія філософії як методологічна основа розвитку науки та цивілізації
(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань 22 Охорона здоров'я, 09 Біологія
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність

222 Медицина, 228 Педіатрія, 221 Стоматологія, 229 Громадське здоров'я, 091 Біологія,
(код і найменування спеціальності)

Вінниця 2020 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, відділ аспірантури, докторантури
Робоча програма розроблена у відділі аспірантури і докторантури

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

д.філос.н., проф. Черкасов С.В,
д.філос.н., проф. Вергелес К.М.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ратніков В.С. д.філос.н., проф., проф. кафедри філософії Вінницького
національного технічного університету

Попов В.Ю. д.філос.н., проф., в.о. завідуючого кафедрою філософії
Донецького національного університету ім. В. Стуса

Обговорено на засіданні кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного
медичного університету ім. М. І. Пирогова та рекомендовано до затвердження на централь-
ній методичній раді / науковій комісії

« 22 » 09 2020 року, протокол № 2

Схвалено на Центральній методичній раді / науковій комісії та рекомендовано до затвер-
дження Вченою радою « 05 » 10 2020 року, протокол № 2

Затверджено вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М. І.
Пирогова

« 08 » 10 2020 року, протокол № 4

Вчений секретар _____ (Серебреннікова О.А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тема 1. Філософія та її предмет

Філософія як навчальна дисципліна. Виникнення та розвиток філософії її предмет та функції. Філософія як навчальна дисципліна є складовою сучасної вищої медичної освіти, яка базується на вивченні аспірантами фундаментальних дисциплін 1 курсу. Вона закладає основи наукового розуміння відношення людини та світу і місця лікарської діяльності у контексті цих зв'язків та забезпечення здоров'я людини. Дисципліна формує філософське мислення та професійні навички застосування філософсько-наукової методології у професійній діяльності.

Метою вивчення філософії є формування у аспірантів цілісного уявлення про світ і людину, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття. Вивчення філософії має велике значення у вихованні аспірантів-медиків, формуванні їх переконань, софійно-діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня.

Завданням вивчення дисципліни є спрямування аспіранта до пізнання сенсу життя і більш глибокого оволодіння професією лікаря та формування навиків самостійного і творчого мислення у сфері науково-практичної діяльності.

знати – предмет та функції філософії

вміти – визначати послідовність та функціональність функцій філософії

Література:

1. Бичко І.В. та ін. Філософія. Курс лекцій. Розділ І. - К., 1994.
2. Введение в философию: учебник для вузов в 2-х частях, ч.І, гл.І - М., 1989.
3. Надольний І.Ф. та інші. Філософія. Навчальний посібник. Частина І, І.І - К., 2002.
4. Причепій Є. та інші. Філософія. Посібник 1.1. - К., 2001.
5. Спиркин А.Г. Основы философии. Учебное пособие. Гл. 1. - М., 1988, 2002.
6. Степанов В. Філософія. Навчальний посібник. Вступ. - В., 2001.
7. Философский энциклопедический словарь (відповідні статті) - М., 1989.
8. Філософський енциклопедичний словник. - К., 2002.
9. Академічне релігієзнавство. Підручник, за ред. А.М.Колодного, Київ, 2000.

Тема 2. Світогляд людини і філософія

Поняття світогляду, його структура та різновиди. Історичні типи світогляду.

Світогляд — це система уявлень людини про світ, місце людини у світі, відношення людини до світу та до самої себе. Світогляд містить знання, переконання, цінності, ідеали, організовані у єдину систему, у центрі якої завжди перебувають уявлення людини про себе. За способом розуміння людиною свого місця в світі можна виділити кілька основних типів світогляду: Міфологічний світогляд — це результат практично-духовної діяльності людини. У міфологічному світогляді людина не відокремлює себе від речей природного світу, а окрема людина не відокремлює себе від суспільства в цілому. В міфологічному світогляді не існує чіткої межі між мисленням та мовленням, свідомістю та реальністю, предметом та думкою про предмет. Розрив цієї єдності призвів до роздвоєння людини, втрати нею гармонії зі світом, що зробило можливим теоретичне ставлення до світу і виникнення таких форм світогляду, як наука, релігія, філософія. Науковий світогляд є теоретичною формою ставлення до світу. Світ у ньому об'єктивно розглядається таким яким він є незалежно від людини, а людина вбачається в ньому тільки частиною світу — природи чи суспільства. Теоретичне ставлення до світу дало змогу людині поставити закони природи собі на службу і створити комфортний світ цивілізації.

знати – світогляд, його структура та різновиди

вміти – визначати послідовність розвитку історичних типів світогляду оцінювати роль релігійного феномену в інтелектуальному становленні людства.

Література:

1. Бичко І.В. та ін. Філософія. Курс лекцій. Розділ І. - К., 1994.
2. Введение в философию: учебник для вузов в 2-х частях, ч.І, гл.І - М., 1989.
3. Надольний І.Ф. та інші. Філософія. Навчальний посібник. Частина І, І.І - К., 2002.
4. Причепій Є. та інші. Філософія. Посібник 1.1. - К., 2001.
5. Спиркин А.Г. Основы философии. Учебное пособие. Гл. 1. - М., 1988, 2002.
6. Степанов В. Філософія. Навчальний посібник. Вступ. - В., 2001.
7. Философский энциклопедический словарь (відповідні статті) - М., 1989.
8. Філософський енциклопедичний словник. - К., 2002.
9. Академічне релігієзнавство. Підручник, за ред. А.М.Колодного, Київ, 2000.

Тема 3. Релігія як історичний тип світогляду

Походження та історія розвитку релігійних вірувань.

знати – релігію як явище, первісні форми вірувань, світові релігії

вміти – оцінювати роль релігійного феномену в інтелектуальному становленні людства.

Література:

1. Бичко І.В. та ін. Філософія. Курс лекцій. Розділ І. - К., 1994.
2. Введение в философию: учебник для вузов в 2-х частях, ч.І, гл.І - М., 1989.
3. Надольний І.Ф. та інші. Філософія. Навчальний посібник. Частина І, І.І - К., 2002.
4. Причепій Є. та інші. Філософія. Посібник 1.1. - К., 2001.
5. Спиркин А.Г. Основы философии. Учебное пособие. Гл. 1. - М., 1988, 2002.
6. Степанов В. Філософія. Навчальний посібник. Вступ. - В., 2001.
7. Философский энциклопедический словарь (відповідні статті) - М., 1989.
8. Філософський енциклопедичний словник. - К., 2002.
9. Академічне релігієзнавство. Підручник, за ред. А.М.Колодного, Київ, 2000.

Змістовний модуль 2. Історія розвитку світової та вітчизняної філософської думки

Тема 1. Філософія стародавнього Сходу, Індії та Китаю

Соціально-економічні та духовні передумови виникнення філософії в країнах Сходу. Особливості східної парадигми філософії. Давньокитайська філософія, конфуціанство, даосизм. Традиційні ідеї філософії давньої Індії. Ортодоксальні та неортодоксальні школи індійської філософії.

знати – основні риси давньокитайської філософії, специфіку конфуціанства, даосизму; ортодоксальних та неортодоксальних шкіл індійської філософії;

вміти – визначати соціально-економічні та духовні передумови виникнення філософії в країнах Сходу.

Література:

1. Бонгард-Левин Г.М., Герасимов А.В. Мудрецы философии древней Индии. - М., 1975.
2. Древнекитайская философия. Собр. текстов. В 2-х томах., т.2, - М., 1973.
3. История философии. В кратком изложении. - М., 1991.
4. Конфуцианство в Китае. Проблемы теории и практики. - М., 1982.

5. Лукьянов А.Е. Становление философии на востоке: Древний Китай и Индия. - М., 1989.
6. Мир философии // Книга для чтения. В 2-х т. - М., 1991.

Тема 2. Антична філософія

Особливості філософії Заходу. Характерні особливості філософії стародавньої Греції, основні історичні періоди її розвитку. Антична діалектика.

Філософські школи, вчення та напрямки раннього періоду, мілетська, іонійська школа фізиків, натурфілософів, елейська школа філософії і школа Піфагора. Філософське вчення Геракліта із Ефеса. Філософія Демокріта із Абдер.

Середній, класичний період філософії стародавньої Греції та епохи еллінізму. Філософія Сократа і Платона. Філософія Аристотеля. Пізній період філософії стародавньої Греції. Період занепаду Еллінізму. Скептицизм, стоїцизм, епікурейство і неоплатонізм.

знати – філософські школи, вчення та напрямки раннього періоду, досократівського періоду філософії давньої Греції; основні ідеї та філософські досягнення Сократа, Платона, Аристотеля та інших представників еллінізму і пізньої античності;

б) вміти – порівнювати провідні ідеї мілетської, іонійської та елейської філософських шкіл, вчення Піфагора та Геракліта із Ефеса. Визначати роль Сократа у світовій філософській думці, порівнювати філософські вчення Платона та Аристотеля, актуалізувати ідеї скептицизму, стоїцизму, епікурейства і неоплатонізму.

Література:

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Аристотель. Метафизика. Соч. в 4-х т. - М., 1976, - Т.1.
3. Аристотель. О душе. Соч. в 4-х т. - М., 1983, - 4.
4. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
5. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
6. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
7. Гегель Г.В.Ф. История философии. Соч. - М., 1939 — Т.9.
8. Татаркевич В. Історія філософії, т.1 Антична і середньовічна філософія. - Львів. 1999.
9. Философы Греции. Основы основ: логика, физика, этика. - М., - Харьков, 1999.
10. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1991.

Тема 3. Особливості та нові філософсько-релігійні проблеми філософії Середньовіччя

Характерні риси філософії Середньовіччя, етапи її формування та розвитку. Філософсько-релігійні проблеми. Апологетика і патристика. Схоластична філософія. Суперечка про універсалії, реалізм і номіналізм.

знати – історичні етапи формування та розвитку філософії Середньовіччя, основні ідеї апологетики і патристики; переваги та недоліки схоластичної філософії;

вміти – порівнювати позиції реалізму та номіналізму у суперечці цих течій щодо універсалій.

Література:

1. Майоров Г.Г. Формирование средневековой философии. - М., 1979.
2. Соколов В.В. Средневековая философия. - М., 1979.
3. Татаркевич В. Історія філософії, т.1 Антична і середньовічна філософія. - Львів. 1999.
4. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1991.

Тема 4. Гуманістичний та пантеїстичний напрямки філософії епохи Відродження

Основні риси та особливості філософії епохи Відродження. Антропоцентризм, гуманізм, пантеїзм, культ краси. Концепція двоїстості істини та елементи діалектики.

знати – філософський зміст основних ідей і досягнень культури епохи Відродження та погляди найбільш видатних представників цього часу;

вміти – визначати новизну ідей філософів епохи Відродження у порівнянні із античною та середньовічною думкою.

Література:

1. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения, - М., 1980.
2. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения, - М., 1980.
3. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. - М., 1984.

Тема 5. Філософія Нового часу

Характерні риси філософії Нового часу. Пошуки універсального методу пізнання. Ф.Бекон — фундатор філософії Нового часу експериментального природознавства. Механічний матеріалізм Т.Гоббса і раціоналізм Р.Декарта. Філософія Б.Спінози. Раціоналізм В.Г.Лейбніца. Сенсуалізм Дж.Локка. Суб'єктивно-ідеалістичні течії Нового часу, філософія Дж.Берклі і Д.Юма.

знати – значення філософських пошуків універсального методу пізнання науковцями Нового часу. Володіти знаннями щодо поглядів найбільш відомих філософів епохи;

вміти – пояснювати основні методологічні відмінності раціоналізму; сенсуалізму, механічного матеріалізму та суб'єктивного ідеалізму Нового часу.

Література:

1. Быховский Б. Э. Джордж Беркли. — М.: Мысль, 1970. — 220 с. — (Мыслители прошлого).
2. Матвиевская Г. П. Рене Декарт, 1596—1650. М.: Наука, 1976.
3. Мееровский Б. В. Гоббс. — М.: Мысль, 1975. — 208 с. — (Мыслители прошлого).
4. Михаленко Ю. П. Философия Давида Юма — теоретическая основа английского позитивизма XX века. — М., 1962.
5. Нарский И. С. Давид Юм. — М.: Мысль, 1973. — 180 с. — (Мыслители прошлого).
6. Субботин А. Л. Шекспир и Бэкон // Вопросы философии. 1964. - № 2.
7. Субботин А. Л. Фрэнсис Бэкон. М.: Мысль, 1974.-175 с.

Тема 6. Філософія французького Просвітництва

Просвітництво як філософський феномен, його виникнення та розвиток. Деїзм та механістичний матеріалізм як основні етапи розвитку філософії Просвітництва.

знати – основні засади та ідеї французького просвітництва і погляди його видатних представників;

вміти – характеризувати поняття «деїзм» і «механістичний матеріалізм» та визначити вплив просвітництва на філософську думку XIX-XX ст.

Література:

1. Верцман И. Е. Жан-Жак Руссо., М., 1976.
2. Дворцов А. Т. Жан Жак Руссо, М., 1980.
3. Длугач Т. Б. Дени Дидро. — М.: Мысль, 1975. — (Мыслители прошлого).
4. Момджян Х. Н. Философия Гельвеция. — М., 1955.
5. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIIIв. - М., 1974.
6. Поль Анри Гольбах. Избранные произведения в двух томах. Том 1. — М., 1963, - 715 с. (Философское наследие, Т. 2).
7. Поль Анри Гольбах. Избранные произведения в двух томах. Том 2. — М, 1963, - 563 с. (Философское наследие, Т. 3).

Тема 7. Німецька класична філософія.

Генезис німецької класичної філософії, її основна проблематика та значення.

Філософська позиція І.Канта, його теорія пізнання.

Практично-дієва сутність суб'єктивного ідеалізму Й.Фіхте. Натурфілософія і система трансцендентального ідеалізму Ф.В.Й. Шеллігна. Об'єктивний ідеалізм Г.В.Ф. Гегеля, його система та метод. Матеріалізм Л. Фейєрбаха. Антропологізм, органіцизм.

знати – основну проблематику та значення німецької класичної філософії, особливості вчення І.Канта, сутність суб'єктивного ідеалізму Й.Фіхте, систему трансцендентального ідеалізму Ф.В.Й. Шеллігна; об'єктивний ідеалізм і метод Г.В.Ф. Гегеля, антропологізм та матеріалізм Л. Фейєрбаха;

вміти – аналізувати принципові відмінності у поглядах видатних представників німецької класичної філософії.

Література:

1. Габитова Р.М. Философия немецкого романтизма. - М., 1978.
2. Гайденко П.П. Философия Фихте и современность. - М., 1979.
3. Гаєр, Манфред. Світ Канта: Біографія / З німецької переклав Л. Харченко. — К.: Юніверс, 2007. — 336 с.
4. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. - М., 1986.
5. Кант И. Соч.: в 6 т. - М., 1963-1966.
6. Кассирер Э. Жизнь и учение Канта. — СПб.: Университетская книга, 1997. — 447 с.
7. Кушаков Ю. В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 572 с.

Тема 8. Сучасна епоха та її відображення у філософії. Некласична філософія

Соціально-економічне буття і світ людини, протиріччя сучасної епохи. Характерні риси неklasичної філософії ХІХ-ХХ ст.

Філософія людського буття: екзистенціалізм, філософська антропологія і соціобіологія; неопозитивізм та його еволюція.

Сучасні релігійно-філософські течії: неотомізм, персоналізм, тейярдизм.

знати – соціально-історичні чинники, які вплинули на проблематику неklasичної філософії та основні напрямки та школи: екзистенціалізм, філософська антропологія, неопозитивізм, неотомізм, персоналізм, тейярдизм;

вміти – пояснювати суттєві відмінності у тематиці та методології основних напрямків та шкіл неklasичної філософії.

Література:

1. Герменевтика: история и современность. - М., 1985.
2. Губман Б.Л. Современная католическая философия: человек и история. - М., 1988.
3. Зарубіжна філософія ХХ ст. - К., 1993.
4. Лейбин В. Фрейд, психоанализ и современная западная философия - М., 1990.
5. Мулуд Ноэль. Современный структурализм. - М., 1973.
6. Проблема сознания в современной западной философии. - М., 1989.
7. Проблема человека в западной философии. М., 1988.
8. Современная философия науки. Хрестоматия. - М., 1994.
9. Современная западная философия: словарь. - М., 1991.

Тема 9. Вітчизняна філософія

Історико-культурні витоки вітчизняної філософії. Гуманістичні тенденції у вітчизняній філософії. Філософія Г.Сковороди. Розвиток філософії в ХІХ ст., сутність філософського романтизму. Філософські погляди Т.Шевченка, І.Франка. Релігійна філософія ХІХ ст.: П.Юркевич, В.Соловйов, М.Бердяєв. Космологічні концепції у вітчизняній філософії. Вітчизняна філософія ХІХ-ХХ ст. Сучасна філософія України.

знати – історико-культурні витоки та провідну тематику вітчизняної філософії, погляди Г.Сковороди, Т.Шевченка, І.Франка, П.Юркевича, В.Соловйова, М.Бердяєва;

вміти – визначати представників філософського романтизму і релігійної філософії, основні риси космологічної концепції у вітчизняній філософії.

Література:

1. Антична культура і вітчизняна філософська думка. - К., 1990.
2. Вільчинський Ю.М. та інші. Розвиток філософської думки в Україні. Від доби Київської Русі до доби романтизму. Текст лекцій. Ч.1. - Львів, 1991.
3. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. - К., 1996- 288 с.
4. Драч І., Кримський С., Попович М. Григорій Сковорода. - К., 1984.
5. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. - К., 1992.
6. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій. - К., 1999.

7. Попович М.В. Микола Гоголь. - К., 1989.
8. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів у 2-х томах. - К., 1972.
9. Чижевський Д. Нариси з історії на Україні. - К., 1992.
10. Юркевич П.Д. Философские произведения. - М., 1990.

Тема 10. Буття. Матерія. Свідомість

Буття та його різновиди. Історичний генезис категорії «матерія», матерія та форми її існування. Сучасна наука про матерію. Проблема свідомості у філософії та науці. Індивідуальна і суспільна свідомість, їх єдність і різниця.

знати – філософський зміст категорій «буття», «матерія», «свідомість» та їх роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пошуків щодо проблем буття, матерії та свідомості.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995, №4
4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 12. Філософська гносеологія

Предмет і основні напрямки гносеології. Механізм пізнавального процесу, особливості наукового пізнання. Філософське розуміння істини та її критерії.

знати – філософський зміст категорій «гносеологія» та її роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пізнавальних пошуків щодо проблем буття.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995, №4
4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 13. Філософська проблема світоглядного буття.

Свідомість як елемент світогляду. Буття та його різновиди.

знати – філософський зміст категорій «буття», «світогляд», «різновиди світогляду» та

їх роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пошуків щодо проблем буття, світогляду, різновидів світогляду та їх ролі в науковому процесі.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995, №4
4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 14. Філософська проблема матерії.

Світоглядні проблеми. Історичний генезис категорії «матерія», матерія та форми її існування. Сучасна наука про матерію.

знати – філософський зміст категорії «матерія», види матерії та її роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пошуків щодо проблем матерії у філософському розумінні.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995, №4
4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 15. Філософсько – світоглядні проблеми формування свідомості.

Види свідомості. Проблема свідомості у філософії та науці. Індивідуальна і суспільна відомість, їх єдність і різниця.

знати – філософський зміст категорії «свідомість» її види, виникнення, формування та їх роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пошуків щодо проблем свідомості.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995,

4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 16. Філософська проблема пізнання світу.

Предмет і основні напрямки гносеології. Механізм пізнавального процесу, особливості наукового пізнання. Філософське розуміння істини та її критерії. Філософська гносеологія.

Предмет і основні напрямки гносеології. Механізм пізнавального процесу, особливості наукового пізнання. Філософське розуміння істини та її критерії.

знати – філософський зміст категорій «істина» та її роль у науковому процесі;

вміти – пояснювати наукову актуальність філософських пізнавальних пошуків щодо проблем істини.

Література:

1. Алтуев В. Философия многомерного мира // Общественные науки и современность., 1992, №1.
2. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. - М., 1992.
3. Бурова О. Річ та онтологічний простір думки // Філософська і соціологічна думка, 1995, №4
4. Гилберт Райл. Понятие сознания. - М., 2000.
5. Дельдаго Хосе. Мозг и сознание. - М., 1994.
6. Кассіерер Є. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка, 1992, №5.
7. Лой А.М. проблема свідомості: історичність досвіду // Філософська і соціологічна думка, 1992, №7
8. Мамардашвили М.К. Сознание как философская проблема // Вопросы философии, 1996, №10.
9. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия // Вопросы философии, 1993, №11.
10. Юркевич П. Серце та його значення в духовному житті людини. Вибране. - К., 1993.

Тема 17. Формування та розвиток системного наукового світогляду.

Поняття діалектики, її принципи та закони.

знати – принципи та закони діалектики, особливості наукового пізнання;

вміти – характеризувати основні критерії істини та механізми пізнавального процесу.

Література:

1. Алексеев П.В., Панин А.В. Теория познания и диалектика: Учебное пособие для вузов Гл. 8,9 – М., 1991.
2. Борщов А.С. Принцип детерминизма и основные законы диалектики. – Саратов , 1990.
3. Диалектика отрицания отрицания. – М., 1983.
4. Добронравова І.С. Нелінійне мислення // Філософська і соціологічна думка 1991, №6.
5. Закон единства противоположностей. – К. 1991.
6. Материалистическая диалектика. В 5-и т. – М., 1981-1985.
7. Андрос Е.И. Истина как проблема познания и мировоззрения. - К., 1984.
8. Горский Д.П. О критериях истины (К диалектике теоретического знания и общественной практики) // Вопросы философии, 1998. №2.
9. Диалектика процесса познания. - М., 1985.

10. Загадка человеческого понимания. - М., 1991.
11. Лекторский В.А. Объект, субъект, познание. - М., 1980.
12. Логические методы и формы научного познания. - К., 1984.
13. Рассел Б. Человеческое познание: его сферы и границы - К., 1997.
14. Черкасов С.В. Теорія пізнання і лікарська діагностика. - К. - П., 1999.
15. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. - К., 1993.

Контрольні заходи та питання до диференційованого заліку **Перелік питань**

1. Суб'єктивний ідеалізм Й.Г.Фіхте.
2. Предмет філософії та коло її проблем.
3. Французька Просвіта XVIII ст. Етапи розвитку її філософії.
4. Поняття світогляду та його структура.
5. Характерні риси філософії стародавньої Греції та основні етапи її розвитку.
6. Поняття свідомості, структура свідомості, види свідомості.
7. Кант – засновник класичної німецької філософії. Філософська позиція І. Канта.
8. Міфологія як історичний тип світогляду.
9. Ранній, досократівський період філософії стародавньої Греції, основні школи та вчення.
10. Буття як вихідна філософська категорія. Різновиди буття.
11. Ф. Бекон – засновник філософії Нового часу та експериментального природознавства. Філософія Ф. Бекона.
12. Релігія як історичний тип світогляду.
13. Філософія Платона.
14. Рух, простір і час як форми існування матерії, їх єдність та взаємодія.
15. Елейська школа філософії. Проблеми буття та руху.
16. Поняття зв'язку та закону. Класифікації зв'язків і законів.
17. Філософія Арістотеля.
18. Різновиди світогляду та їх характеристика.
19. Натурфілософія та система трансцендентального ідеалізму Ф.В.Й.Шеллінга.
20. Основні принципи діалектики та їх характеристика.
21. Характерні риси філософії середньовіччя. Нові філософські проблеми.
22. Проблеми методу у філософії. Функції філософії.
23. Пізній період філософії стародавньої Греції, період занепаду, еллінізму. Основні філософські течії.
24. Поняття безсвідомого. Свідомість і безсвідоме.
25. Особливості схоластичної філософії. Суперечка про універсалії. Реалізм і номіналізм.
26. Поняття пізнання, структура пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
27. Філософія Демокріта, його вчення про атоми і причинність.
28. Специфіка наукового пізнання. Рівні наукового пізнання.
29. Філософія Піфагора.
30. Основні форми наукового пізнання та їх взаємозв'язок.
31. Філософія Сократа.
32. Основні питання філософії, його дві сторони та їх рішення.
33. Філософія епохи Відродження.
34. Гносеологія як розділ філософії.
35. Дуалістична позиція Р.Декарта у філософії, його вчення про вроджені ідеї.
36. Основні методи наукового пізнання.
37. Характерні риси філософії Нового часу.
38. Поняття практики. Види практики, місце практики у пізнанні.

39. Філософія Г.С. Сковороди: онтологія та кордоцентризм. Вчення про «сродну працю».
40. Релігія як історичний тип світогляду.
41. Характерні риси сучасної некласичної філософії.
42. Філософське вчення про істину.
43. Об'єктивно-ідеалістична філософія Г.В.Ф. Гегеля, його система та метод.
44. Категорії одиничного, особливого та загального.
45. Релігійно-філософські течії некласичної філософії.
46. Методи емпіричних досліджень та їх характеристика.
47. Філософія Епікура.
48. Глобальні проблеми сучасності та шляхи їх вирішення.
49. Неопозитивізм та еволюція його розвитку.
50. Природа і суспільство, історія їх взаємодії.
51. Філософія стоїцизму.
52. Проблема причинності у філософії та медицині.
53. Філософія Б. Спінози.
54. Аксиологія як розділ філософії.
55. Персоналізм як релігійно-філософська течія.
56. Антропологічний матеріалізм Л.Фейербаха.
57. Поняття істини. Діалектика абсолютної та відносної істини.
58. Формування філософсько-наукового поняття матерії.
59. Неотомізм і тейярдизм як релігійно-філософські течії.
60. Проблема походження свідомості.